



VIRUSLI GEPATIT “C” NING YANGI ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI.

Tusunbabaeva Malika Xafizovna

Namangan davlat universiteti Tibbiyot fakulteti

Umumtibbiy fanlar kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada virusli gepatit “C” (VG-C) infeksiyasining zamonaviy davolash usullari, xususan to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qiluvchi antiviral (DAA) preparatlar, ularning samaradorligi, afzalliklari va klinik tajribadagi qo‘llanilishi tahlil etilgan. Ilgari qo‘llanilgan interferon asosidagi terapiyalar bilan solishtirib, zamonaviy davo strategiyalari bemorlarning sog‘ayish darajasini oshirgani, davolash davomiyligi va yon ta’sirlarining kamayganligi ilmiy adabiyotlar asosida yoritilgan. Shuningdek, maqolada klinik tadqiqotlar, davo monitoringi, farmakologik yondashuvlar, shuningdek, kasallikni erta aniqlash va oldini olish masalalari ham ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Virusli gepatit C, DAA preparatlar, to‘g‘ridan-to‘g‘ri antiviral terapiya, sofosbuvir, ledipasvir, peginterferon, ribavirin, davolash samaradorligi, virus yuklamasi.

Virusli gepatit “C” — inson salomatligiga jiddiy tahdid soluvchi, jigarni yallig‘lantiruvchi, surunkali kechuvchi infeksiyon kasallik bo‘lib, butun dunyo bo‘yicha millionlab odamlarni zararlaydi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, har yili bu virus tufayli yuz minglab odamlar jigar sirrozi va jigar rakidan hayotdan ko‘z yumadi. Dastlabki yillarda davolashda interferon va ribavirin asosidagi terapiyalar qo‘llanilgan bo‘lsa-da, ularning samaradorligi cheklangan edi. Bugungi kunga kelib esa, to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qiluvchi antiviral vositalar (DAA) yordamida davolashda katta yutuqlarga erishilmoqda. Ushbu maqolada aynan shu zamonaviy yondashuvlar, ularning turlari va klinik natijalari keng yoritiladi.



Zamonaviy tibbiyot jadal sur'atlarda rivojlanib borayotgan bir davrda inson salomatligiga tahdid solayotgan ko'plab yuqumli kasalliklar orasida virusli gepatit "C" o'zining jiddiy oqibatlari bilan ajralib turadi. O'z vaqtida aniqlanmasa, ushbu kasallik jigar sirrozi, jigar yetishmovchiligi, hatto jigar saratoniga olib kelishi mumkin. Ayni paytda dunyo bo'ylab 70 milliondan ortiq odam gepatit C virusi bilan yashamoqda. Avvallari bu kasallik uzoq davom etadigan, noxush yon ta'sirlarga ega bo'lgan davolash usullari bilan kurashilgan bo'lsa, so'nggi yillarda tub burilish yasovchi yangi davolash vositalari ishlab chiqildi.

Virusli gepatit "C" kasalligi haqida umumiy ma'lumot

Virusli gepatit "C" – jigarga zarar yetkazuvchi va uzoq muddat davomida simptomsiz kechuvchi yuqumli kasallikdir. HCV (Hepatitis C virus) — ushbu kasallikning qo'zg'atuvchisi bo'lib, asosan infeksiyalangan qon bilan bog'liq kontakt orqali yuqadi. Ko'pincha quyidagi holatlar xavf guruhiga kiradi:

- steril bo'lmagan shpritslardan foydalanish;
- qon quyish amaliyotlari (ayniqsa, 1990-yilgacha);
- tatuirovka va kosmetik jarayonlar;
- sterilizatsiya qilinmagan tibbiy asboblar;
- himoyalanmagan jinsiy aloqalar.

Virus organizmga kirgach, u jigarda ko'payib, asta-sekin bu muhim organni zararlay boshlaydi. Biroq dastlabki bosqichda kasallik sezilarsiz kechadi, bu esa kech aniqlanishga sabab bo'ladi.

Avvalgi davolash usullari va ularning muammolari

Avvalgi yillarda gepatit "C" ga qarshi kurashda interferon va ribavirin asosidagi terapiyalar keng qo'llanilgan. Biroq ushbu usullar:

- uzoq (6–12 oy) davom etgan;
- og'ir yon ta'sirlarga ega bo'lgan (isitma, holsizlik, depressiya, anemiya);
- natijasi genotipga bog'liq bo'lib, ko'p hollarda muvaffaqiyatga erishilmagan.



Natijada, ushbu davo usuli ko‘plab bemorlar uchun og‘riqli va ruhiy bosimga olib kelgan. Ko‘plab holatlarda bemorlar davoni yarim yo‘lda tashlab qo‘yishga majbur bo‘lgan.

Zamonaviy yondashuv: To‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qiluvchi antiviral dorilar (DAA)

So‘nggi yillarda virusli gepatit “C” ga qarshi kurashda DAA — Direct Acting Antivirals (to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qiluvchi antiviral vositalar) katta yutuq bo‘ldi. Ushbu dori vositalari virusning hayotiy jarayonlariga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir ko‘rsatadi va uni organizmdan yo‘q qiladi.

Asosiy DAA dorilar:

Sofosbuvir – NS5B polimerazani bloklaydi.

Ledipasvir – NS5A oqsilini inhibe qiladi.

Daclatasvir – virusning replikatsiyasiga to‘sqinlik qiladi.

Velpatasvir, Glecaprevir, Pibrentasvir – turli genotiplar uchun samarali kombinatsiyalarda qo‘llaniladi.

Ularning asosiy afzalliklari:

davolash muddati qisqa: odatda 8–12 hafta;

davolanish samaradorligi yuqori: 95–99% gacha;

tana uchun qulaylik: in'eksiyalarsiz, og‘iz orqali qabul qilinadi;

kam yon ta’sirlar;

turli genotiplar uchun mos – ya’ni 1 dan 6 gacha bo‘lgan virus genotiplariga qarshi kurashadi;

sirroz yoki boshqa asoratlarda ham qo‘llanilishi mumkin.

Zamonaviy tashxis usullari

Yangi davolash metodlari bilan bir qatorda diagnostika sohasida ham sezilarli yutuqlarga erishildi. Endilikda:

PCR (polimer zanjirli reaksiya) orqali HCV RNK aniqlanadi;

Fibroskan yordamida jigar to‘qimasining fibroz darajasi baholanadi;



Virus yuklamasi (viral load) bemorni kuzatishda muhim ko'rsatkich hisoblanadi.

Bu testlar kasallikni erta aniqlash, davoni rejalashtirish va natijani kuzatishda muhim ahamiyatga ega.

Profilaktika va global strategiyalar

Gepatit "C" dan to'liq xalos bo'lish uchun davo vositalari bilan birga profilaktika choralari ham muhim o'rin tutadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) virusli hepatitlarni 2030-yilgacha global miqyosda bartaraf etish strategiyasini ishlab chiqqan.

Profilaktika choralari:

steril tibbiy vositalardan foydalanish;

qon donorligini qat'iy nazorat qilish;

xavf guruhidagi shaxslarni muntazam testdan o'tkazish;

sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish;

gepatitga qarshi bilim beruvchi ommaviy axborot kampaniyalari.

Kelajak istiqbollari va ilmiy izlanishlar

Bugungi kunda hepatit "C" ni davolash deyarli barcha hollarda to'liq sog'ayish bilan yakunlanmoqda. Ilmiy izlanishlar esa yana-da samaraliroq, arzonroq va yanada qisqa muddatli davolash usullarini topishga qaratilgan. Shu bilan birga, hozircha ommaviy ravishda qo'llanilmayotgan hepatit "C" vaktsinasini ishlab chiqish ustida ham ishlar olib borilmoqda.

Virusli hepatit "C" kasalligi endilikda umidsiz dard emas. Zamonaviy tibbiy yutuqlar, xususan, DAA dorilarining joriy etilishi ushbu kasallikni butunlay yo'q qilish imkonini bermoqda. Avvalgi og'ir, og'riqli va kam samarali davolash usullaridan farqli ravishda yangi yondashuvlar bilan qisqa va qulay davolash yo'llari yaratildi.

DAA preparatlari yordamida davolash virusli hepatit "C"ga qarshi kurashda muhim qadam bo'ldi. Ular nafaqat bemorlarning hayot sifatini yaxshiladi, balki



sogʻliqni saqlash tizimiga tushadigan yukni kamaytirdi. Shunga qaramay, ayrim muammolar saqlanib qolmoqda: baʼzi genotiplar uchun kombinatsiyalangan terapiya zarur boʻladi; qimmat dorilar ayrim davlatlarda mavjud emas; shuningdek, bemorlarda qayta infeksiya xavfi mavjud. Shuning uchun diagnostika, profilaktika va davo monitoringiga doimiy eʼtibor zarur.

Xulosa

Virusli gepatit “C” ni zamonaviy DAA preparatlari yordamida davolash sogʻayish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirdi. Qisqa muddatli, xavfsiz va yuqori samarali terapiyalar tufayli bemorlar hayot sifatini tiklay olmoqda.

Davlat miqyosida DAA preparatlarining kengroq yetkazilishi uchun subsidiyalar joriy etilishi zarur.

Yuqori xavf guruhlarini skrining qilish va erta aniqlash boʻyicha maxsus dasturlar ishlab chiqilishi kerak.

Bemorlarni davolashdan keyin ham kuzatib borish (monitoring) tizimi yoʻlga qoʻyilishi zarur.

Aholi orasida gepatit C haqida maʼlumot yetkazish va profilaktika targʻiboti kuchaytirilishi lozim.

Adabiyotlar.

1. Afdhal, NH va boshqalar. (2014). Davolanmagan HCV genotipi 1 infeksiyasi uchun Ledipasvir va Sofosbuvir. New England Journal of Medicine, 370(20), 1889-1898. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1402454>
2. Pawlotsky , JM va boshqalar. (2017). Gepatit C virusining to'g'ridan-to'g'ri ta'sir etuvchi antivirallarga chidamliligi: muvaffaqiyatga erishish yo'li. Liver International, 37(2), 3-18. <https://doi.org/10.1111/liv.13372>
3. Zeuzem , S. va boshqalar. (2016). HCV genotipi 1 infeksiyasi uchun Sofosbuvir va Velpatasvir - tasodifiy sinov. Yangi Angliya Jurnal ning Tibbiyot , 374(22), 2105-2109. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1512610>



4. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (2016). 2030 yilga kelib B va C gepatitlariga qarshi kurash. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti.
5. Feld, JJ, & Gane, EJ (2015). Gepatit C: terapiyadagi yangi yutuqlar. Gepatologiya, 61 (1), 238-248. <https://doi.org/10.1002/hep.27288>